

Sygn. akt II PK 99/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSA Magdalena Kostro-Wesołowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa J. P.

przeciwko S. Market Spółka z o.o. w W.

o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 grudnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 18 października 2012 r.

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W. pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy w W. wyrokiem z dnia 18 października 2012 r. po rozpoznaniu apelacji powoda J. P. od wyroku Sądu Rejonowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie przeciwko S. Market

Spółka z o.o. w W. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w pkt I i II w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.200 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18 października 2012 r. do dnia zapłaty, dalej idącą apelację oddalił oraz zniósł wzajemnie koszty procesu między stronami.

W sprawie tej ustalono, że powód wystąpił z żądaniem przywrócenia do pracy u strony pozwanej na poprzednich warunkach oraz zasądzenia na jego rzecz kwoty 35.000 zł tytułem wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy. Uwzględniający powództwo wyrok Sądu Rejonowego z dnia 22 czerwca 2010 r. Sąd Okręgowy w W. uchylił wyrokiem z dnia 19 października 2010 r., a sprawę przekazał do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 15 lutego 2012 r. oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 1.162,50 zł tytułem kosztów procesu. Sąd pierwszej instancji wskazał, że przedmiotem jego oceny pozostawało oświadczenie woli pozwanej o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia pochodzące z 17 lipca 2009 r., które powód otrzymał 25 lipca 2009 r. i w związku z którym wystąpił z żądaniem przywrócenia do pracy. Drugie oświadczenie woli pozwanej w przedmiocie rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z dnia 18 sierpnia 2009 r. zostało powodowi doręczone 1 września 2009 r., ale w związku z nim powód nie wystąpił na drogę sądową. W pierwszej kolejności, według Sądu pierwszej instancji, rozstrzygnięcia wymagała kwestia, czy oświadczenie woli strony pozwanej z dnia 17 lipca 2009 r., doręczone powodowi 25 lipca 2009 r., wywołało skutek prawny w postaci rozwiązania umowy o pracę, a to ze względu na treść art. 61 § 1 k.c., stosowanego z mocy art. 300 k.p., że odwołanie oświadczenia woli, które uważa się za złożone innej osobie z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią, jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej. W ocenie Sądu Rejonowego, skoro powód z treścią oświadczenia woli strony pozwanej z dnia 17 lipca 2009 r. o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia zapoznał się w dniu 25 lipca 2009 r., to z tym dniem powyższe oświadczenie woli mogło wywołać odpowiedni skutek prawny. Do tego jednak nie doszło, ponieważ w dniu 23 lipca 2009 r. strona pozwana odwołała skutecznie swoje oświadczenie woli,

wobec czego, w momencie zapoznania się powoda z jego treścią, nie wywołało ono już żadnych skutków prawnych.

Cofnięcie oświadczenia woli pochodzącego z dnia 17 lipca 2009 r. o rozwiązaniu umowy o pracę nastąpiło, jak przyjął Sąd Rejonowy, w związku z tym, że strona pozwana w dniu 21 lipca 2009 r. otrzymała zwolnienie lekarskie powoda obejmujące okres od 14 do 22 lipca 2009 r. Decyzję w tym przedmiocie (cofnięcia oświadczenia woli) podjął dyrektor H. W., który zobowiązał M. H. do przekazania powodowi treści tej decyzji. Telefoniczne próby skontaktowania się z powodem nie powiodły się. W dniu 23 lipca 2009 r. o godzinie 11:28 powód zadzwonił do strony pozwanej w celu powiadomienia, iż będzie korzystał ze zwolnienia lekarskiego do końca miesiąca. W trakcie tej rozmowy M. H. poinformowała powoda o wysłaniu do niego pisma z dnia 17 lipca 2009 r. o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia i o tym, aby uznał je za niebyłe po jego doręczeniu, co jeszcze do rozmowy telefonicznej, według twierdzeń powoda, nie miało miejsca. W takim stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uznał, że doszło do skutecznego odwołania przez stronę pozwaną oświadczenia woli z dnia 17 lipca 2009 r., skoro nastąpiło to na dwa dni przed doręczeniem powodowi tego oświadczenia. Wobec tego powód cały czas pozostawał pracownikiem strony pozwanej, która nadal tak go traktowała wypłacając wynagrodzenie za lipiec 2009 r. i uwzględniając w grafiku za sierpień 2009 r. Takich ustaleń Sąd Rejonowy dokonał biorąc za podstawę dowody z dokumentów oraz zeznania świadków: M. H., H. W., E. Z., które uznał za wiarygodne. Przymiotu wiarygodności Sąd Rejonowy odmówił w części zeznaniom świadka E. P. oraz powoda J. P., w szczególności twierdzeniom, że w trakcie rozmowy telefonicznej w dniu 23 lipca 2009 r. nie doszło do odwołania oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę.

W związku ze skutecznym odwołaniem zawartego w piśmie z dnia 17 lipca 2009 r. oświadczenia woli o rozwiązaniu z powodem umowy o pracę, nie wywołało ono skutku prawnego w postaci rozwiązania stosunku o pracę, a wobec tego przedmiotowe pismo o rozwiązaniu umowy bez wypowiedzenia nie uzasadnia roszczeń powoda z art. 56 § 1 i 2 k.p. W konsekwencji za zbędne Sąd Rejonowy uznał przeprowadzanie rozważań na temat prawdziwości podanej w pisemnym oświadczeniu - bezspornie spełniającym wymogi formalne - przyczyny rozwiązania

umowy o pracę, skoro nie wywołało ono żadnych skutków prawnych w zakresie łączącego strony stosunku pracy.

Powyższe względy zadecydowały o uznaniu roszczeń powoda za bezzasadne, co znalazło wyraz w oddaleniu powództwa.

Rozpoznając sprawę na skutek apelacji powoda Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 18 października 2012 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2.200 zł z ustawowymi odsetkami od 18 października 2012 r. do dnia zapłaty, dalej idącą apelację oddalił i zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu. Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Rejonowego o zasadniczym dla rozstrzygnięcia sprawy znaczeniu kwestii, czy strona pozwana skutecznie cofnęła swoje oświadczenie woli z dnia 17 lipca 2009 r. o rozwiązaniu z powodem umowy o pracę bez wypowiedzenia. Nie podzielił jednak ustalenia Sądu pierwszej instancji, że doszło do skutecznego odwołania oświadczenia woli z dnia 17 lipca 2009 r. Stwierdził, że poczynienie takiego ustalenia nastąpiło w konsekwencji wadliwej oceny materiału dowodowego, w szczególności zeznań świadka M. H. Według Sądu odwoławczego w świetle całokształtu zebranego materiału dowodowego zeznania tego świadka w odniesieniu do tego, że w trakcie rozmowy telefonicznej przeprowadzonej przez nią z powodem w dniu 23 lipca 2009 r. nastąpiło cofnięcie oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę, są niewiarygodne. Poza tym, zdaniem Sądu, nawet gdyby rozmowa telefoniczna w dniu 23 lipca 2009 r. przebiegała w sposób przedstawiany przez pozwaną, to cofnięcie oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę dokonane przez M. H. byłoby prawnie nieskuteczne. Pismo rozwiązujące z powodem umowę o pracę bez wypowiedzenia z dnia 17 lipca 2009 r. zostało podpisane przez Dyrektora Marketu. M. H., pracownik Marketu ds. Personalnych i Administracyjnych, w świetle art. 3¹ § 1 k.p. oraz § 3 pkt 1 lit. c Regulaminu pracy obowiązującego u pozwanej nie była uprawniona do składania oświadczeń w imieniu pracodawcy w zakresie rozwiązywania stosunków pracy. W ocenie Sądu odwoławczego, świadek M. H. nie mogła więc złożyć oświadczenia w zakresie rozwiązania umowy o pracę z powodem i takiego oświadczenia nie złożyła w imieniu pozwanej, więc tym bardziej nie mogła cofnąć oświadczenia niezłożonego przez siebie.

Sąd Okręgowy wskazał, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że sąd rozpoznający roszczenie o przywrócenie do pracy w przypadku zasadności powództwa może uwzględnić roszczenie alternatywne (o odszkodowanie) nie tylko wtedy, gdy stwierdzi niecelowość przywrócenia (art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p.), ale także wtedy, gdy stwierdzi niezasadność wybranego roszczenia oznaczającą jego sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Brak podstaw do uwzględnienia roszczenia opartego o art. 57 § 2 k.p. Sąd Okręgowy, podzielając stanowisko pozwanej, wywiódł z tego, że powód na dzień zamknięcia rozprawy apelacyjnej nie jest pracownikiem, o jakim stanowi art. 39 k.p., bowiem od 8 czerwca 2011 r. pobiera emeryturę.

Mając na względzie wyroki Sądu Najwyższego z 12 maja 2010 r. (I PK 10/10, LEX 602199) i z 12 stycznia 2011 r. (II PK 89/10, LEX 737386), Sąd Okręgowy podstawowe znaczenie przy rozstrzyganiu o zgłoszonym żądaniu przypisał ustaleniu, czy powód rzeczywiście ma wolę świadczenia pracy na rzecz strony pozwanej. Według Sądu Okręgowego, powód wprawdzie podtrzymał roszczenie o przywrócenie do pracy, jednakże już będąc przesłuchiwany informacyjnie na rozprawie w dniu 13 kwietnia 2011 r. wskazywał, iż podjęciem pracy u pozwanej zainteresowany jest tylko do czasu nabycia prawa do emerytury. Tym samym, z uwagi na pobieranie obecnie emerytury, ewentualne przywrócenie powoda do pracy byłoby niecelowe w rozumieniu art. 45 § 2 k.p. Ponadto za niecelowością przywrócenia do pracy przemawia również skonfliktowanie powoda z pracodawcą, o czym świadczy pismo procesowe powoda z dnia 6 czerwca 2011 r., a zwłaszcza forma tej pisemnej wypowiedzi i formułowane w niej pod adresem przełożonego, który złożył zeznania w charakterze świadka, zarzuty. W sytuacji zaś „niecelowości przywrócenia do pracy”, gdy przyczyny rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia okazały się nieuzasadnione, na mocy odesłania z art. 56 § 2 k.p. zastosowanie znajduje art. 45 § 2 k.p. Na podstawie tego ostatniego przepisu możliwe jest nieuwzględnienie żądania pracownika przywrócenia do pracy, jeśli uwzględnienie takiego żądania jest niemożliwe lub niecelowe. W takim przypadku sąd orzeka o odszkodowaniu, którego wysokość, określona przez art. 58 k.p., jest równa wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia. Jeśli chodzi o powoda, obowiązywał go miesięczny okres wypowiedzenia.

Uznając z powyższych względów apelację powoda za uzasadnioną w części Sąd Okręgowy wydał reformatoryjne orzeczenie zasądając od pozwanej na rzecz powoda odszkodowanie w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia wraz z ustawowymi odsetkami (art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.).

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pełnomocnik powoda z urzędu, zaskarżając wyrok ten w całości.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 45 § 2 w związku z art. 56 § 2 k.p. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu możliwości nieprzywrócenia powoda do pracy i uznaniu, że jego przywrócenie do pracy jest niecelowe ze skutkiem zasądzenia na jego rzecz odszkodowania w miejsce zgłoszonego roszczenia o przywrócenie do pracy i wypłatę wynagrodzenia za cały czas pozostawania bez pracy oraz art. 45 § 3 k.p. poprzez jego niezastosowanie do powoda jako pracownika, którego stosunek pracy podlegał szczególnej ochronie z mocy art. 39 k.p.,

2) art. 57 § 2 k.p. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu bezpodstawności roszczenia wywodzonego z tego przepisu z tej przyczyny, że powód na dzień zamknięcia rozprawy apelacyjnej nie jest pracownikiem, o jakim mowa w art. 39 k.p., ponieważ pobiera emeryturę,

3) art. 39 k.p. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż ochrona przewidziana tym przepisem nie dotyczy powoda z uwagi na nabycie przez niego od 8 czerwca 2011 r. uprawnień emerytalnych i pobieranie emerytury na dzień zamknięcia rozprawy apelacyjnej.

Opierając skargę na takich podstawach, pełnomocnik powoda wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania ewentualnie o jego uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji w całości przez przywrócenie powoda do pracy na poprzednich warunkach i zasądzenie na jego rzecz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy.

Pełnomocnik z urzędu powoda wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu według norm przepisanych,

oświadczając że opłaty za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego, nie zostały zapłacone ani w całości, ani w części.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono między innymi, że w dacie otrzymania pisma pozwanej z dnia 17 lipca 2009 r. o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika z uwagi na nieusprawiedliwioną nieobecność w pracy powód znajdował się w ochronnym wieku przedemerytalnym. Ponieważ rozwiązanie umowy w tym trybie ze względu na usprawiedliwienie nieobecności nastąpiło z naruszeniem właściwych przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę, powodowi zgodnie z art. 56 § 1 k.p. przysługiwało - według jego wyboru - roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowanie. Wyborem powoda było żądanie przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach oraz zasądzenia wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy, które to żądanie było konsekwentnie popierane w oparciu o art. 56 § 1 i art. 57 § 2 k.p. W takim stanie rzeczy zastosowanie art. 45 § 2 w związku z art. 56 § 2 k.p. było wyłączone na podstawie art. 45 § 3 k.p. w związku z art. 39 k.p., stosowanego również z mocy odesłania z art. 56 § 2 k.p. Mimo to Sąd Okręgowy zastosował klauzulę niecelowości przywrócenia powoda do pracy, co uzasadnił pobieraniem przez niego emerytury oraz skonfliktowaniem z pracodawcą, przy czym w odniesieniu do tej ostatniej kwestii nie poczyniono żadnych ustaleń, choć w świetle judykatury konflikt z przełożonym czy też ze współpracownikami, aby skutkował zasądzeniem roszczenia alternatywnego wbrew woli pracownika, musi być poważny, długotrwały i głęboki, a przede wszystkim zawiniony przez pracownika, czy też powstały na tle okoliczności jego dotyczących.

W skardze kasacyjnej podniesiono również, że uwzględnienie roszczenia alternatywnego - odszkodowawczego - nawet przy braku zgłoszenia takiego żądania przez pracownika objętego szczególną ochroną trwałości stosunku pracy byłoby możliwe lecz nie wskutek zastosowania klauzuli niecelowości z art. 45 § 2 k.p., ale w oparciu o art. 477¹ k.p.c. i art. 8 k.p., ale w tym kierunku Sąd Okręgowy nie poczynił żadnych ustaleń. Według skarżącego tak konfliktowość, jak i pobieranie emerytury mogą stanowić - po ich wykazaniu - przesłanki przemawiające za nieuwzględnieniem zgłoszonego roszczenia o przywrócenie do pracy i zasądzenie odszkodowania na rzecz pracownika podlegającego

szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy, z którym stosunek ten został rozwiązany bez wypowiedzenia niezgodnie z prawem, nie może to jednak nastąpić, jak w niniejszej sprawie, na podstawie art. 45 § 2 k.p. z racji wyłączenia stosowania tego przepisu na mocy art. 45 § 3 k.p.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła:

- w pierwszej kolejności o odrzucenie skargi jako wniesionej z uchybieniem terminu wskazanego w art. 398⁵ § 1 k.p.c., a w razie nieuwzględnienia tego wniosku wniosła:

- o sprawdzenie podanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia,

- o odmowę przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W razie przyjęcia przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania, pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej jako nieposiadającej uzasadnionych podstaw i zasądzenie od powoda na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy i dlatego podlegała uwzględnieniu.

Na wstępie należy jednak podnieść, że wbrew twierdzeniom pozwanej, podniesionym w odpowiedzi na skargę kasacyjną, skarga ta nie została wniesiona z uchybieniem terminu. Formułując bowiem pogląd, że bieg terminu do wniesienia przedmiotowej skargi nie rozpoczął się od doręczenia pełnomocnikowi powoda, ustanowionemu z urzędu, wyroku Sądu Okręgowego z uzasadnieniem, zgodnie z art. 124 § 3 k.p.c., z tego względu, że w aktach sprawy brak jakiegokolwiek wzmianki o wypowiedzeniu pełnomocnictwa dotychczasowemu pełnomocnikowi powoda (pełnomocnikowi z wyboru), pozwana pomija, że pełnomocnictwo procesowe w rozumieniu art. 91 k.p.c. nie obejmuje z samego prawa umocowania do wniesienia

skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym (por. uchwałę Sądu Najwyższego podjętą w składzie 7 sędziów, wpisaną do księgi zasad prawnych, z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008 nr 11, poz. 122). Dla wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym dla powoda został ustanowiony pełnomocnik z urzędu w osobie radcy prawnego, któremu w myśl dyspozycji art. 124 § 3 k.p.c., zaskarżone orzeczenie z uzasadnieniem zostało doręczone z urzędu. Od daty tego doręczenia rozpoczął się bieg terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Odnosząc się zaś do kwestii wartości przedmiotu zaskarżenia wskazać należy, że jeżeli powód dochodzi jednym pozwem zarówno przywrócenia do pracy, jak i zasądzenia wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, dla celów obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie zlicza się wartość obu tych roszczeń, zgodnie z art. 21 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2009 r., I PZ 1/09, Lex nr 746194). Roszczenie o przywrócenie do pracy jest roszczeniem o prawo majątkowe, którego wartość przy umowach na czas nieokreślony oblicza się zgodnie z art. 23¹ k.p.c. jako sumę wynagrodzenia za pracę za okres jednego roku. Roszczenie o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy jest roszczeniem pieniężnym, a zatem jego wartość stanowi podana przez powoda kwota pieniężna (art. 19 § 1 k.p.c.). Ta ostatnia kwota za czas pozostawania powoda bez pracy obejmujący okres od sierpnia 2009 r. do maja 2011 r., wskazana w piśmie procesowym powoda z dnia 9 lipca 2012 r., jak zauważono w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wynosi 48.400 zł.

Uzasadniony jest podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 45 § 2 w związku z art. 56 § 2 k.p. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu możliwości nieprzywrócenia powoda do pracy i uznaniu, że jego przywrócenie do pracy jest niecelowe ze skutkiem zasądzenia na jego rzecz odszkodowania w miejsce zgłoszonego roszczenia o przywrócenie do pracy oraz zarzut naruszenia art. 45 § 3 k.p. poprzez jego niezastosowanie z mocy odesłania z art. 56 § 2 k.p. do powoda jako pracownika, którego stosunek pracy podlegał szczególnej ochronie na podstawie art. 39 k.p. Zarzuty te w sposób oczywisty pozostają w związku z zarzutem naruszenia art. 39 k.p., ustanawiającego ochronę pracownika przed wypowiedzeniem umowy o pracę ze względu na osiągnięcie chronionego wieku przedemerytalnego. Powyższy przepis jednoznacznie reguluje

ochronę pracownika przed wypowiedzeniem mu umowy o pracę. Ochrona stosunku pracy przewidziana w art. 39 k.p. dotyczy wypowiedzenia definitywnego, także wypowiedzenia zmieniającego warunki pracy i płacy. Ochrona ta nie dotyczy natomiast przypadków rozwiązania umowy o pracę za porozumieniem stron lub bez wypowiedzenia z przyczyn zawinionych lub niezawinionych przez pracownika (art. 52 i 53 k.p.); nie dotyczy także wygaśnięcia umowy o pracę z mocy prawa. Oznacza to, że pracodawca może rozwiązać z pracownikiem umowę o pracę bez wypowiedzenia z jego winy (z powodu ciężkiego i zawinionego naruszenia przez niego obowiązków pracowniczych - na podstawie art. 52 § 1 pkt 1 k.p.) również w okresie ochronnym przewidzianym w art. 39 k.p. W takim przypadku szczególna ochrona przed wypowiedzeniem przysługująca pracownikowi na podstawie art. 39 k.p. ma znaczenie tylko w kontekście i na płaszczyźnie roszczeń, które przysługują pracownikowi z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy bez wypowiedzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, OSNP 2011 nr 3-4, poz. 37). Wynika to z treści art. 56 § 2 k.p. przewidującego odpowiednie zastosowanie przepisów art. 45 § 2 i 3 k.p. do roszczeń pracownika przysługujących w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia. Odpowiednie stosowanie może polegać na zastosowaniu wprost przepisów odesłania, ale może też oznaczać konieczność wprowadzenia odpowiednich modyfikacji do tych przepisów, może też polegać na odmowie ich zastosowania ze względu na określone różnice. Ustalenie, czy przeniesienie normy prawnej odnoszącej się do instytucji prawnej poza zakres jej bezpośredniego oddziaływania odbywa się z założonym przez ustawodawcę dostosowaniem do drugiego zakresu działania wyznaczonego przez uregulowanie innej instytucji, jak i ustalenie sposobu tego dostosowania, odbywa się przy wykorzystaniu wykładni systemowej i funkcjonalnej. One zaś skłaniają do przyjęcia, że stosowanie normy odniesienia, chociaż odpowiednie, powinno nastąpić w sposób najbardziej zbliżony do tego, w jakim funkcjonuje ona w zakresie bezpośrednim (L. Morawski, Wykładnia w orzecznictwie sądów, komentarz, TNOiK „Dom Organizatora” Toruń 2002, str. 299-301). W ocenie Sądu Najwyższego, mając na względzie, że przepisy odesłania obejmują odstępstwo od ustanowionej w art. 45 § 1 k.p. zasady swobodnego wyboru przez pracownika roszczenia w razie

ustalenia, iż wypowiedzenie umowy o pracę jest nieuzasadnione lub narusza przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę, jak i wyłączenie stosowania tego odstępstwa w określonych sytuacjach, to skoro odesłanie ma miejsce w ramach uregulowania roszczeń przysługujących w razie niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę w trybie natychmiastowym - przy zachowaniu w art. 56 § 1 k.p. zasady wyboru przez pracownika między roszczeniem o przywrócenie do pracy i wynagrodzeniem za czas pozostawania bez pracy a odszkodowaniem - normy odesłania właściwie stosuje się wprost w tej płaszczyźnie. Wobec powyższego, stosownie do art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p. sąd pracy może nie uwzględnić żądania pracownika przywrócenia do pracy, jeżeli ustalą, że uwzględnienie takiego żądania jest niemożliwe lub niecelowe; w takim przypadku sąd pracy orzeka o odszkodowaniu. Artykułu 45 § 2 k.p. nie stosuje się jednakże m.in. do pracowników, o których mowa w art. 39 k.p. Wynika to z art. 56 § 2 k.p. w związku z art. 45 § 3 k.p., według których do pracownika w ochronnym wieku przedemerytalnym nie ma zastosowania możliwość zasądzenia przez sąd z urzędu odszkodowania zamiast dochodzonego przez pracownika przywrócenia do pracy, z wyjątkiem sytuacji określonych w art. 41¹ k.p. - ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy. Jednocześnie zgodnie z art. 57 § 2 k.p. pracownikowi, o którym mowa w art. 39 k.p., w razie przywrócenia go do pracy przysługuje wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy, czyli wysokość wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy według przepisu art. 57 § 2 k.p. jest związana z rozwiązaniem stosunku pracy z pracownikiem podlegającym ochronie przed wypowiedzeniem, między innymi, na podstawie właśnie art. 39 k.p.

W sprawie wątpliwości Sądu odwoławczego i stron nie budziło pozostawanie powoda w ochronnym wieku przedemerytalnym w momencie niezgodnego z prawem rozwiązania z nim przez pozwaną umowy o pracę bez wypowiedzenia z jego winy. Rozstrzygając o zasadności żądania przywrócenia do pracy Sąd Okręgowy przyjął, że z uwagi na wskazanie przez powoda, iż podjęciem pracy u pozwanej zainteresowany jest tylko do czasu nabycia prawa do emerytury oraz z uwagi na pobieranie przez niego emerytury w dacie zamknięcia rozprawy apelacyjnej, jak również „jego skonfliktowanie z pracodawcą” ewentualne przywrócenie powoda do pracy byłoby niecelowe w rozumieniu art. 45 § 2 k.p.

Jednocześnie brak podstaw do uwzględnienia „roszczenia opartego o art. 57 § 2 k.p.” Sąd odwoławczy wywiódł z tego, że na dzień zamknięcia rozprawy apelacyjnej powód nie jest pracownikiem, o jakim stanowi art. 39 k.p., bowiem od dnia 8 czerwca 2011 r. pobiera on emeryturę. Dla Sądu odwoławczego przesądzające znaczenie miało więc stwierdzenie, że na datę zamknięcia rozprawy apelacyjnej powód nie podlegał już szczególnej ochronie pracowników w wieku przedemerytalnym przed wypowiedzeniem umowy o pracę z tego powodu, że emeryturę już pobiera. Stanowisko tego Sądu odnośnie do niezasadności roszczenia o zasądzenie wynagrodzenie za cały czas pozostawania bez pracy w przypadku przywrócenia do pracy i zasądzenie w miejsce przywrócenia do pracy odszkodowania na podstawie art. 45 § 2 k.p. prowadzi do wniosku, że Sąd odwoławczy nie uznał, aby art. 45 § 3 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p. wyłączył w okolicznościach sprawy stosowanie art. 45 § 2 k.p., do którego również odsyła art. 56 § 2 k.p. W ocenie Sądu Najwyższego, błędne jest jednak stwierdzenie, że ustalenie prawa do emerytury i jej pobieranie w toku postępowania o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach skutkuje uznaniem, że pracownik nie jest już pracownikiem, o jakim mowa w art. 39 k.p., ze skutkiem możliwości zastosowania do niego art. 45 § 2 k.p. Zważyć bowiem należy, że sytuacje wskazane w art. 45 § 3 k.p., ze względu na które wyłączona została dopuszczalność odstępstwa od zasady wyboru roszczenia przez pracownika na rzecz sądowego zasądzenia roszczenia alternatywnego, to sytuacje, ze względu na które ustanowiona została szczególna ochrona trwałości stosunku pracy określonych pracowników, a te z istoty zachodzą w momencie podejmowania przez pracodawcę czynności prawnych w zakresie stosunku pracy, których skutki wzruszane są następnie w postępowaniu sądowym. Oczekiwanie, że sytuacje te będą trwać przez czas trwania tego postępowania nie wynika z przepisów i z natury rzeczy jest nieracjonalne. Dlatego aprobatą poglądu w odpowiedzi pozwanej na skargę kasacyjną, że powód wobec przyznanego przez niego faktu rozpoczęcia pobierania emerytury utracił ochronę wynikającą z art. 39 k.p. i tym samym na dzień zamknięcia rozprawy nie był już pracownikiem szczególnie chronionym, którego przepis ten dotyczy, nie znajduje uzasadnienia. Ochrona przewidziana tym przepisem związana jest z określonym momentem czasowym dokonywania przez

pracodawcę konkretnej czynności w zakresie stosunku pracy, nie jest więc elementem stanu rzeczy, który powinien być brany pod uwagę przez sąd według jego istnienia w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Do jej utraty nie dochodzi na skutek ustalenia dla pracownika w toku postępowania o przywrócenie do pracy prawa do świadczenia emerytalnego i jego pobierania, gdyż ocena, czy pracownik objęty jest przedmiotową ochroną w sporach wynikających z rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika jest dokonywana na datę rozwiązania umowy o pracę i ma znaczenie, co wyżej podniesiono, w aspekcie roszczeń przysługujących pracownikowi z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy w tym trybie.

Reasumując, uzasadniony jest w związku z powyższym zarzut skargi kasacyjnej dotyczący naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 56 § 2 k.p. w związku z art. 45 § 2 zdanie pierwsze in fine k.p., przez ich nieprawidłowe zastosowanie, oraz art. 45 § 3 k.p., przez jego niezastosowanie do powoda, co polegało na przyjęciu przez ten Sąd, że można nie przywrócić do pracy pracownika szczególnie chronionego w razie uznania, że jego przywrócenie jest niecelowe, a co było konsekwencją naruszenia art 39 k.p. przez uznanie, że powód nie jest objęty zakresem podmiotowym tego przepisu. Nie oznacza to jednak – co powód zresztą przyznaje w skardze kasacyjnej - że w stosunku do pracowników objętych ochroną przed wypowiedzeniem nie jest możliwe uwzględnienie przez sąd pracy roszczenia alternatywnego. Sąd może orzec o odszkodowaniu zamiast dochodzonego przez pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy, gdy pracownik podlega szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy, jeżeli dochodzenie przez takiego pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy może zostać zakwalifikowane w konkretnej sytuacji jako nadużycie prawa (art. 8 k.p.). Podstawę orzeczenia odszkodowania zamiast przywrócenia do pracy bez odpowiedniego żądania pracownika podlegającego szczególnej ochronie stanowi w tym wypadku art. 477¹ k.p.c., jeżeli roszczenie o przywrócenie okaże się nieuzasadnione lub nie może być uwzględnione z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Takie stanowisko jest utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 30 marca 1994 r., I PZP 40/93, OSNAPiUS 1994 nr 12, poz. 230, oraz wyroki Sądu

Najwyższego: z 18 stycznia 1996 r., I PRN 103/95, OSNAPiUS 1996 nr 15, poz. 210; z 27 lutego 1996 r., I PKN 23/97, OSNAPiUS 1998 nr 21, poz. 419; z 2 sierpnia 2000 r., I PKN 755/99, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 88; z 11 września 2001 r., I PKN 619/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 376, z 8 stycznia 2007 r., I PK 104/06, Monitor Prawa Pracy 2007 nr 8, s. 425).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy nie podjął oceny wskazanych przez siebie okoliczności w postaci pobierania przez powoda emerytury i enigmatycznego „skonfliktowania powoda z pracodawcą”, wywiedzionego jedynie w oparciu o formę i treść jednego z pism procesowych powoda, tj. pisma z dnia 6 czerwca 2011 r., w kontekście ewentualnego zastosowania art. 8 k.p., co pozwalałoby w konsekwencji - w razie stwierdzenia przesłanek do zastosowania tego przepisu - na odmowę udzielenia ochrony powodowi w zakresie żądania przywrócenia do pracy na poprzednich warunkach. W powyższym kontekście nie została również oceniona okoliczność, którą Sąd odwoławczy uznał za szczególnie istotną dla rozstrzygnięcia w przedmiocie zasadności zgłoszonego żądania, a mianowicie wola powoda świadczenia pracy na rzecz pozwanego pracodawcy, w odniesieniu do której Sąd Okręgowy jedynie stwierdził, że wprowadzie powód podtrzymał roszczenie o przywrócenie do pracy, ale jednocześnie deklarował na rozprawie w dniu 13 kwietnia 2011 r. (w czasie przesłuchania informacyjnego), iż „zainteresowany podjęciem pracy u pozwanej jest tylko do czasu nabycia prawa do emerytury”.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c.